

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

У статті висвітлено значення діяльності вчителя у організації гурткової роботи за напрямком сільськогосподарське дослідництво, яке спрямоване на розвиток творчих здібностей учнів.

Ключові слова: сільськогосподарська дослідницька діяльність, гурткова робота, організація досліджень.

Актуальність дослідження. Ефективність навчально-виховного процесу значно залежить від майстерності використання методичних підходів педагогічного колективу навчального закладу. Згідно державного стандарту вчитель трудового навчання повинен: забезпечувати формування технічного світогляду учнів; ознайомлювати їх з інформаційно-комунікаційними технологіями та підготувати до раціонального використання комп'ютерних засобів при розв'язуванні задач, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням, передаванням; ознайомлювати та залучати учнів до різних видів діяльності, формування необхідних для цього знань і вмінь, навчання учнів способів поведінки з різноманітними засобами праці; створювати умови для професійного самовизначення, обґрунтованого вибору професії з урахуванням власних здібностей, уподобань та інтересів; формувати в учнів культуру праці, навички раціонального ведення домашнього господарства, культуру побуту, відповідальності за результати власної діяльності, комплексу особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства; виховувати активну життєву позицію, професійну адаптованість, готовність до безперервної професійної освіти, конкурентної боротьби на ринку праці, потребу ініціативно включатися в систему нових економічних відносин, в підприємницьку діяльність; створювати умови для реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання, виховувати та розвивати особистість [3, 1]. Одним з можливих засобів вирішення загальноосвітніх завдань освітньої галузі „Технологія” є організація гурткової роботи у позакласній формі. Під час гурткової роботи, вчитель має великі можливості для особистісно-орієнтованого навчання, виховання та розвитку особистості кожного учня. Виходячи з цього, нами для загальноосвітніх навчальних закладів сільської місцевості розроблено програму гурткової роботи „Сільськогосподарське дослідництво”, яка спрямована на розвиток творчих здібностей учнів.

Вчителю трудового навчання, під час планування роботи гуртка „Сільськогосподарське дослідництво”, необхідно враховувати особливості дослідницької діяльності і специфіку сільськогосподарського напрямку роботи. Методичні підходи до організації дослідницької діяльності учнів загальноосвітніх навчальних закладів розробляли такі вчені, як Васильєва С.О., Давиденко А.А., Ігошева І.А., Матюшкін А.М., Мулюкова Х.Я., Недодатко Н.В., Саричєва Н., Сидоренко В.К., Успенський В.В., Цуруля О.А., Яковлева Н.М., Яценко А.А. Водночас в них недостатньо висвітлено зміст діяльності вчителя у забезпеченні систематичної роботи учнів з проведення сільськогосподарських досліджень.

Стаття має на меті розкрити роль вчителя трудового навчання в організації дослідницької діяльності, яка спрямована на розвиток творчих здібностей учнів.

Проаналізувавши науково-методичну літературу, що стосується даної проблеми та вивчивши досвід організації дослідницької діяльності у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах, нами було визначено складові діяльності вчителя трудового навчання, як керівника гуртка „Сільськогосподарське дослідництво”: організаційну, спонукаючу, інформаційну та контролюючу. Вчені і педагоги (Коротяєв Б.І.) зазначають, що пізнавальна діяльність учнів у великій мірі залежить від того, як вчитель організовує, спонукає та контролює його роботу [4, 8].

Дослідницька діяльність учнів явище складне, і, щоб ефективно її організувати, вчителю необхідно чітко прогнозувати кінцевий результат того чи іншого експерименту. Керівник гуртка повинен заздалегідь спрогнозувати ті знання, навички та особистісні якості психіки учня, які будуть формуватись та розвиватись в процесі гурткової роботи. Тож, вчителю трудового навчання важливо сформулювати вміння здійснювати прогнозування результату тривалої роботи з сільськогосподарських досліджень.

Вдале прогнозування дасть можливість керівнику гуртка створити такі умови, підібрати відповідні засоби і форми організації роботи, які є найбільш сприятливими і оптимальними для всебічного розвитку

і вдосконалення особистості учня, зокрема його наукового світогляду, творчих здібностей, пізнавального інтересу, високих моральних якостей та мотивів діяльності, фізичної досконалості, працьовитості.

Прогнозування дослідницької діяльності можна розділити на два напрямки. Перший напрямок – це прогнозування пізнавальної діяльності за змістом, або передбачення всього того, що створює сприятливі умови для ефективного, глибокого і міцного засвоєння системи наукових знань у галузі сільського господарства. Другий напрямок – це прогнозування дослідницької діяльності по її методах, або передбачення підвищення рівня складності дослідницьких учнівських проектів від елементарного до складнішого і вищого.

Ці напрямки є двоєдиними, але їх умовне розмежування дає можливість будувати надійніший прогноз. При здійсненні першого напрямку істотним є визначення і створення такого змістовного наповнення навчального матеріалу учнів 5-7 класів, які б могли бути засобом для визначення проблеми та проведення дослідження з метою її розв'язання гуртківцями у 8-9 класі. Також це може забезпечити перехід дослідницької діяльності від репродуктивної до творчої, від теоретичного до емпіричного рівня і призвести до засвоєння нового теоретичного матеріалу, від абстрактного до конкретного, від загального до реального. Другий напрямок також є достатньо важливим для створення і вибору таких методів дослідження, які б могли бути використані учнями з різним рівнем підготовки. Нами запропонований підхід, який закладений у зміст програми гурткової роботи для учнів 5-9 класів „Сільськогосподарське дослідництво”, згідно якого учнів почергово залучати до різних методів наукового дослідження – спостереження у природних умовах (5 клас), спостереження у штучних умовах (6 клас), проведення лабораторного експерименту (7 клас), модельно-польові дослідження (8 клас) та польові (9 клас).

Спонування керівником гуртка учнів до творчої діяльності повинно ретельно плануватись. Вчителю необхідно забезпечити поступовий перехід від репродуктивного рівня до репродуктивно-творчого, від репродуктивно-творчого до творчого. Даний перехід буде можливим лише тоді, коли учні будуть підготовлені до нього відповідним чином, тобто озброєні відповідним комплексом знань, умінь, навиків, зокрема репродуктивних і творчих. Коли учень має справу з інформацією, що репродукується, то перед ним виникають такі завдання: 1) розпізнати, глибоко зрозуміти і осмислити інформацію; 2) систематизувати, відібрати істотне, головніше і запам'ятати його; 3) відтворити і застосувати отримані знання на практиці [4, 9]. Реалізація першого і другого завдання в психологічній і педагогічній літературі описані достатньо повно. Що стосується третього пункту, то методика навчання поступового залучення учня до творчо-продуктивної діяльності застосування знань на практиці розроблена недостатньо.

Наше дослідження показало, що розв'язання даної проблеми стає можливим на основі розробленої програми гуртка „Сільськогосподарське дослідництво”. У 5-6 класі гуртківці проводять дослідження, які входять до інваріативної складової програми, тож спостереження мають більш репродуктивний характер. Шестикласники у роботі над лабораторними експериментами вивчають проблеми розглянуті у розділі “Виявлення факторів, які негативно впливають на розвиток рослин” 5-го та 6-го класів, тобто розглядають давно відомі проблеми пов'язані з вирощуванням сільськогосподарських культур, але у власноруч створених умовах. Гуртківці 8-9 класу шукають та вирішують нові проблеми дрібних приватних та регіональних фермерських господарств, максимально застосовуючи отриманий досвід та творчий потенціал.

Постійний контроль вчителя за дослідницькою діяльністю гуртківців також досить важливий. Під час проведення занять гуртка – це перевірка якості засвоєного навчального матеріалу та достовірності інформації, яку учні отримали в результаті пошукової роботи та проведених експериментів. Окрім поточного контролю, керівник гуртка здійснює також поетапну перевірку виконання проекту дослідження. На першому етапі, наприклад, у 8-9 класах теми досліджень вчитель затверджує тільки ті, які є актуальними для приватних господарств даного населеного пункту або для регіональних фермерських господарств. Потім корегує поставлені учнями завдання та висунуті гіпотези досліджень. Це дає можливість правильно спрямувати зміст дослідницької роботи гуртківців.

Особливо важливо керівнику прослідкувати, щоб гуртківці вчасно заклали експериментальний матеріал для дослідження. Оскільки строки висівання насінного матеріалу або висаджування розсади можуть залежати від календарної дати або від природних умов. Якщо учні не встигнуть закласти дослід, то вони не зможуть вчасно зібрати експериментальні дані та завершити роботу до кінця навчального року. Тому постійний контроль вчителя обов'язковий для гуртківців з 5 по 9 клас.

Підсумковий контроль керівник гуртка проводить під час написання доповіді на шкільну конференцію. Вчитель визначає якість засвоєних знань з базових дисциплін, етапів і методів проведення науково-дослідної роботи та творчого підходу до аналізу отриманих експериментальних даних і формулювання висновків дослідження.

Висновки. Отже, ефективність організаційної, спонукаючої та контролюючої складової діяльності вчителя трудового навчання, як керівника гуртка „Сільськогосподарське дослідництво” напряму впливає на показники творчо-продуктивної дослідницької роботи учнів та розвитку їх творчих здібностей.

Використані джерела

1. Большая Н.В. Научно-исследовательская деятельность в школе // Управление школой. – 2008 – №19-21. – С. 85-87.
2. Васильева А.И. Учите детей наблюдать природу. – Мн.: Нар. освіта, 1972. – 128 с.
3. Державні стандарти базової і повної середньої освіти / Освітня галузь "Технологія" // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2004. – № 1. – С. 1-6.
4. Коротяев Б.И. Учение – процесс творческий.: И опыта работы. – М.: Просвещение. 1980 – 120 с.
5. Осипенко Л.С. Формування дослідницьких вмінь сільських школярів // Пост методика. – 2005. – №1. – С.27-33.

Getta V., Dzhevaga G.

BASIC WORK OF TEACHER ASSIGNMENTS ARE FROM ORGANIZATION OF PUPILS' RESEARCH ACTIVITY

In the article the value of teacher activity is reflected in organization of group work after direction agricultural researcher which is directed on development of pupils' creative capabilities.

Key words: *agricultural research activity, work of group, organization of researches.*

Надійшла до редакції 15.07.2010

УДК 37.091.12.011

Носовець Н.М.

СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

В статті розглянуто поняття педагогічної майстерності, її компоненти. В ній проаналізовано показники ефективності педагогічної діяльності вчителя.

Ключові слова: *педагогічна майстерність, педагогічна техніка, педагогічна компетентність, педагогічна діяльність, педагогічні здібності, педагогічні вміння.*

Актуальність проблеми. Серед найважливіших завдань побудови гуманного суспільства важливе місце належить удосконаленню системи шкільної освіти. Зрозуміло, що в цьому зв'язку підвищуються вимоги до змісту вищої педагогічної освіти по вихованню гармонійно розвинутої особистості вчителя, здатної до творчої роботи. Зокрема, актуалізується проблема формування готовності майбутніх вчителів до професійної діяльності на базі оволодіння ними комплексом спеціальних знань, умінь, навичок, виховання в них високих моральних, особистісних і психофізіологічних якостей.

Реалізація сучасної політики в освіті неможлива без педагога, який володіє професіоналізмом, творчим потенціалом, займає провідні інтелектуальні позиції в суспільстві.

Мета статті: проаналізувати компоненти педагогічної майстерності, її значення в професійній діяльності вчителя.

Педагогічний професіоналізм визначається через поняття «педагогічна майстерність», яка може розглядатися і як ідеал педагогічної діяльності, що спонукає педагогів до самовдосконалення, і як еталон, що містить оцінку ефективності педагогічної праці.

Педагогічну майстерність переважно сприймають як найважливішу професійну якість особистості вчителя і вихователя.

Усе більшу популярність отримують ідеї прихильника проблем педагогічної майстерності А.С.Макаренка, який вважав, що педагогічна майстерність не є справою талановитих людей, що «...майстром може зробитися кожний, якщо йому допоможуть і якщо він сам буде працювати» [3]. Педагог багато розмірковував про педагогічну майстерність на сторінках своїх праць, зокрема «Педагогічна поема», «Деякі висновки з мого педагогічного досвіду», «Про мій досвід», «Мої педагогічні погляди» тощо. Він був переконаний в тому, що майстерність завжди розвивається в